

„Oprávněně“ neoprávněná dražba movitých věcí v režimu exekučního řádu*

Jan Vylegala**

Anotace

Článek je zaměřen zejména na trestněprávní následky neoprávněné dražby movitých věcí v režimu exekučního řádu. Na úvod jsou zmíněny základní skutečnosti k uvedení do problematiky, přehled právního stavu, včetně judikatury, a jeho aktuální vývoj v oblasti exekuce prodejem movitých věcí. Článek se zabývá protiprávním úkonem vykonavatele exekutora, kterým je soupis movitého majetku, a na něj v exekuci navazující dražbou movitých věcí a z toho vyplývající odpovědností soudního exekutora.

I. Úvod

Článek je zaměřen na trestní odpovědnost soudního exekutora („exekutora“). Pro pochopení problematiky však zmíním okolnosti, z nichž pramení trestnost jednání exekutora a trestnost následků jeho jednání. V závěru pak pro úplnost zmiňuji i netrestní odpovědnost exekutora.

Vykonavatel exekutora dle současného právního stavu nesmí provádět soupis movitého majetku. Pokud je tomu tak, pak podle mého názoru nelze ani konat dražbu movitých věcí, které byly bez dalšího jím sepsány.

Podle aktuálního právního stavu (judikatury)¹ lze sepsat movitý majetek v případě exekuce vedené exekutorem pouze jím samým nebo alespoň exekutorským kandidátem, popřípadě exekutorským koncipientem. V opačném případě, tj. pokud by byl soupis proveden alespoň bez asistence koncipienta, kandidáta či exekutora, nejde o úkon podle práva (intra legem).

Nebudu zde rozebírat a polemizovat se stávající judikaturou ani komparovat příslušné úpravy², ale zaměřím se na „protiprávní“ úkon vykonavatele exekutora jako dílčí úkon zvoleného způsobu exekuce (rozuměj exekuci prodejem movitých věcí), která je završena dražbou movitých věcí.

Na úvod práce ještě zmíním důležitou poznámku o zásadní novelizaci exekučního řádu a aktuálním právním stavu vzhledem k oprávněním vykonavatelů exekutora, neboť v této oblasti došlo k výraznému rozšíření jejich pravomocí³ a díky této nové právní úpravě mají vykonavatelé exekutora v některých fázích exekučního

řízení dokonce i více oprávnění než právně vzdělání exekutorští koncipienti⁴, ať již je zákonodárcem taková úprava chtěná či opomenutá (ve vztahu k exekutorským koncipientům).

Rozdíly v právních úpravách exekučního řádu

- ⊕ Do novely exekučního řádu zákonem č. 347/2007 Sb. – účinnost do 31.12.2007.
- ⊕ Od novely exekučního řádu zákonem č. 347/2007 Sb. – účinnost od 1.1.2008 („uzákonění“ vykonavatele exekutora) („novela exekučního řádu“).
- ⊕ Od novely exekučního řádu zákonem č. 347/2007 Sb. do účinnosti stavovského předpisu Exekutorské komory upravujícího kvalifikační zkoušky vykonavatelů soudních exekutorů předpokládaného novelou, respektive do složení kvalifikační zkoušky.

➤ Právní úprava do 31.12.2007:

- zásadní spor zejména v činnosti (oprávněních) vykonavatelů exekutora (oproti činnostem **soudních vykonavatelů**),
- vykonavatel exekutora řazen do tzv. dalších zaměstnanců exekutora, kteří smí provádět pouze jednoduché úkony související s exekučním řízením, do nichž nelze řadit soupis movitého majetku,
- trestní odpovědnost exekutora a vykonavatele exekutora za neúřední výkon exekuční činnosti (zejména při provádění soupisů movitého majetku vykonavatelem exekutora)⁵.

➤ Právní úprava od 1.1.2008:

- výslovně zakotvena skupina zaměstnanců „vykonavatelé exekutora“ (§ 27 exekučního řádu (exekuční řád také jako „EŘ“))⁶,
- výslovná úprava oprávnění vykonavatele exekutora (vykonavatel exekutora je oprávněn k takovým úkonům, k jakým je oprávněn **soudní vykonavatel**

ve výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu),

- beztrestnost za jednání trestná do 31.12.2007 (ve vztahu k soupisům movitého majetku; derogace rozhodnutí NS ČR 5 Tdo 478/2004, 4 Tz 32/2006).

➤ *Právní úprava od 1.1.2008 do účinnosti zkušebního řádu pro vykonavatele exekutora, respektive do vykonání kvalifikační zkoušky vykonavatelem exekutora:*

- fakticky stav jako před účinností novely exekučního řádu zákonem č. 347/2007, tj. stav jako do 31.12.2007,
- vykonavatel exekutora, byť je do této pracovní pozice zařazen, se jím de facto nemůže stát, neboť nemůže složit kvalifikační zkoušku (jeden ze zákonů požadavků).

➤ *Současnost⁷:*

- zkušební řád pro vykonavatele exekutora je platný a účinný, byl schválen dne 10. 7. 2008 a účinnosti nabyl dne 25. 7. 2008. Ovšem první termín kvalifikační zkoušky je nově odhadován na březen 2009 (původně to měl být listopad 2008),
- vykonavatel exekutora tak nyní ještě nemůže složit kvalifikační zkoušku a de facto platí stav, jaký byl před novelou, tj. do 31. 12. 2007.

II. Dražba movitých věcí, byly-li tyto sepsány bez dalšího vykonavatelem exekutora

Pokud tedy Nejvyšší soud ČR⁸ autoritativně judikuje (vykládá exekuční řád), že se nejedná o úkon v souladu se zákonem, musí mít takový postoj s ohledem na vázanost nižších soudů rozhodnutími vyšších soudů logicky dopad. Pokud tak vykonavatel exekutora provede soupis movitého majetku, nejde o úkon v souladu s právem, a tato vada nemůže být konvalidována ani pozdějším provedením dražby byť dle exekučního řádu a byť k tomu oprávněnou osobou. Je-li předchozí úkon protiprávní (contra legem), nemůže být takový úkon zhojen následným úkonem v souladu s právem. Dražbu movitých věcí, dle zák. č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, může vést pouze soudní exekutor, popřípadě za stanovených podmínek exekutorský kandidát⁹. A contrario lze dovodit, že dražbu movitých věcí tak nemůže vést ani exekutorský koncipient, o tzv. dalších zaměstnancích¹⁰ nemluvě. Exekutorský koncipient má však navíc výslovný zákaz provádět dražbu¹¹.

Exekuční řád v § 69, v případě provádění exekuce prodejem movitých věcí, odkazuje na subsidiární použi-

tí občanského soudního řádu upravující výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí. Mimo jiné, jednotlivé úkony při provádění výkonu rozhodnutí může činit zaměstnanec soudu (*soudní vykonavatel*), stanoví-li tak zákon (rozuměj OSŘ) nebo zvláštní právní předpisy, nebo pověří-li ho tím předseda senátu (§ 265 odst. 2 OSŘ). Soupis movitého majetku provádí v zásadě *soudní vykonavatel*¹². Vyhl. MS ČR č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční činnosti upravuje vykonávání úkonů souvisejících s exekuční činností dalšími zaměstnanci tak, že tito mohou být pověřeni jednoduchými úkony¹³. Co se takovými úkony rozumí, neupravuje ani exekuční řád ani vyhláška. Instrukce MS ČR č. 1360/95-OOD, kterou se vydává řád pro *soudní vykonavatele*, čl. 1 odst. 1, však stanoví, že jednoduché úkony, které vyžaduje výkon rozhodnutí, provádějí zaměstnanci okresních soudů určení k tomu rozvrhem práce (*soudní vykonavatelé*). Vyhl. MS ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, zejména § 46, demonstrativně vypočítává úkony, které provádí *soudní vykonavatel*, mezi něž patří i soupis movitých věcí povinného.

III. Odpovědnost

Není mi jasné, proč Nejvyšší soud interpretuje exekuční řád negativně ohledně oprávněnosti provádět soupis movitých věcí vykonavatelem exekutora, ale to není předmětem článku. Vzhledem však k tomuto, nelze podle mého názoru následně provést v souladu se zákonem dražbu takovýchto „vadně“ sepsaných movitých věcí. V případě, že by exekutor tyto movité věci i přesto dražil, odpovídá toliko za své jednání, a to přinejmenším za škodu tím způsobenou, tj. formou peněžní náhrady¹⁴ odpovídající prodané věci. Dále může jít o kárné provinění exekutora a je na místě i otázka, zda by jeho jednáním nebyla naplněna skutková podstata trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158 trestního zákona („TZ“), dále poškozování cizích práv dle § 209 TZ, popřípadě podvodu dle § 250 TZ.

III.1. Kárná odpovědnost

Kárným proviněním je jednání exekutora, případně exekutorského kandidáta, který závažně nebo opětovně porušil povinnost stanovenou exekučním řádem nebo jestliže jeho chováním byla závažně nebo opětovně narušena důstojnost exekutorského povolání¹⁵. Je sporné, zda se dopustí kárného provinění protiprávním jednáním (porušení zákonné povinnosti), neboť „protiprávnost“ úkonu – soupisu movitého majetku vykonavatelem exekutora – je interpretována a dovozována Nejvyšším soudem, sice autoritativně a závazně pro nižší soudy, avšak judikatura není závazná obecně a není ani pramenem práva¹⁶. Tento interpretační problém výslov-

ně odstranila zmíněná novela exekučního řádu. Jde-li jinak o negativní interpretaci exekučního řádu ze strany Nejvyššího soudu, ta je v kruzích exekutorů všeobecně známa, případně známa z úřední činnosti a z úřední činnosti bude známa i soudům¹⁷.

Domnívám se však, že do jisté míry by exekutor mohl spáchat závažné, popřípadě opětovné narušení důstojnosti exekutorského povolání a dopomohla tomu, jistě nechtěně, i novela exekučního řádu. Důstojnost lze totiž chápat jako společenské uznání exekutorského úřadu, povinnost nezneužívat svého postavení, starat se o důvěryhodnost úřadu. Povšechně pak důstojnost upravuje stavovský předpis Exekutorské komory ČR, kdy exekutor je povinen přispívat mimo jiné čestným a slušným chováním k důstojnosti a vážnosti exekutorského stavu¹⁸. Chování exekutora, který ví, že pověření svého vykonavatele k provedení soupisu movitého majetku není úředním postupem v souladu se zákonem, není evidentně ani čestným, ani slušným, které by přispívalo k důstojnosti a vážnosti exekutorského stavu. Z tohoto pohledu lze hodnotit, že se jedná o závažné nebo i opětovné (opakuje-li se chování exekutora) narušení důstojnosti exekutorského úřadu, ale pouze v morálním slova smyslu, nikoli však ve smyslu zákonného pojetí kárného provinění exekutora, které zahrnuje i právní aspekty. Kárným proviněním by však jistě bylo například jednání exekutora, který pověřuje svého vykonavatele, který sepisuje movité věci zcela neadekvátní hodnotě vymáhané pohledávky, či v podstatně větším rozsahu¹⁹, vykonavatele, který se chová hrubě nebo vulgárně k povinným.

Ve smyslu zmíněné novely pak půjde zejména o případy, kdy exekutor pověří soupisem svého zaměstnance zařazeného do skupiny vykonavatelů, avšak tento nebude splňovat veškeré předpoklady, zejména pracovní poměr u exekutora po dobu nejméně jednoho roku, anebo úspěšné složení kvalifikační zkoušky vykonavatele exekutora.

III.2. Trestní odpovědnost

III.2.1. Zneužívání pravomoci veřejného činitele

Trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158 TZ se dopustí veřejný činitel, který v úmyslu způsobit jinému škodu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch mj. vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím zákonu²⁰.

Exekutor tím, že provedl dražbu movitých věcí, před tím sepsaných svým vykonavatelem, tj. nesepsaných v souladu se zákonem, ale sepsaných protiprávně, a nejde tak o výkon úřední moci v souladu se zákonem, vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím zákonu²¹. Zavinění připadá v úvahu ve formě nepřímého úmyslu, kdy soudní exekutor si je vědom porušení právních předpisů a způsobení tak neoprávněné škody po-

vinnému (ztenčení majetku povinného, ke kterému by jinak došlo), respektive opatření sobě (ve formě nákladů exekuce, ačkoli za jiných okolností by byly oprávněné) nebo jinému (vymáhaný dluh, i když za normálních okolností by vymození bylo také v souladu s právem) neoprávněného prospěchu²², a pro ten případ je s tím srozuměn, tj. neučiní nic, co by takovému následku zabránilo (například soupis v souladu se zákonem, nekonnání dražby apod.); jinými slovy je k relevantnímu trestněprávnímu následku lhostejný²³. Obdobně také je-li exekucí postižen vyloučený majetek²⁴, nelze tento v exekuci realizovat, tj. uspokojovat z něj vymáhanou povinnost. Pokud by exekutor přesto jednal a činil úkony směřující k uspokojení oprávněného, jde o výkon pravomoci způsobem odporujícím zákonu, respektive o překročení pravomoci exekutora jako veřejného činitele.

III.2.2. Poškození cizích práv

Otázka trestného činu poškození cizích práv dle § 209 TZ²⁵ je spíše teoretická. Toto ustanovení chrání nemajetková práva. U tohoto trestného činu by s největší pravděpodobností chyběla příčinná souvislost mezi jednáním pachatele a následkem jeho jednání. Vykonavatel exekutora (protiprávně) sepíše movitý majetek - movitý majetek je pak zajištěn do exekučního skladu - následně je konána dražba movitých věcí. Mezi dražbou sepsaných movitých věcí a způsobením vážné újmy na nemajetkových právech využitím omylu při provedení soupisu majetku (ačkoli omyl může a bude zřejmě do dražby přetrvávat)²⁶ chybí kauzální nexus. Příčinná souvislost by byla dána totiž hned při provedení soupisu majetku vykonavatelem exekutora²⁷, kdy by ovšem bylo třeba zkoumat, zda soupis majetku byl v konkrétním případě způsobil vyvolat vážnou újmu na nemajetkových právech (například právo na informace o exekučním řízení a o tom, kdo jej provádí; povinný by měl k prodané věci úzký citový vztah, což by se mohlo trvaleji projevit například i v jeho psychice).

III.2.3. Podvod

Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, **využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti**, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, naplní skutkovou podstatu trestného činu podvodu dle § 250 TZ.

Ke škodě cizího majetku, k obohacení sebe nebo jiného, k využití omylu srovnej výklad výše.

Exekutor využije omylu povinného, který je v mylném domnění, že soupis movitého majetku byl proveden v souladu se zákonem, ovšem ve skutečnosti se tak nestalo a v tomto mylném přesvědčení exekutor povinného ponechá, respektive svými dalšími úkony jen utvrzuje. Pokud by exekutor snad v tomto případě neměl

využít omylu povinného, musí minimálně zamlčet podstatné skutečnosti (o neoprávněnosti provádět soupis movitého majetku vykonavatelem exekutora²⁸), jimiž autoritativní interpretace exekučního řádu Nejvyšším soudem ohledně neoprávněnosti soupisů movitého majetku vykonavateli exekutora jistě je.

Soudní exekutor tedy nemůže vykonat dražbu takovýchto movitých věcí (srovnej výše uvedený výklad). Pokud dražbu přesto vykoná, tím že zamlčí podstatné skutečnosti (využije omylu povinného), způsobil na cizím majetku škodu (tím, že ztenčí majetek povinného, k čemuž by ovšem za jiných okolností stejně došlo, což však nezbavuje exekutora trestnosti) a sebe (ve vztahu k nákladům exekuce, které takto vymožené, nejsou vymožené oprávněně) nebo jiného (oprávněného, v jehož prospěch je pohledávka vymáhána, kdy takové vymožení není taktéž vymožené v souladu se zákonem) obohatí, ačkoli za jiných okolností, v případě oprávněného soupisu, by k tomu nemohlo dojít. Obohacení spočívá tedy v tom, že exekutor (částečně) vymůže dluh, pro který byla nařízena exekuce, avšak takové vymožení není v souladu s právním řádem (neboť soupis movitého majetku byl v rozporu se zákonem a následná dražba tedy nemůže proběhnout v souladu se zákonem). Proti právní úkon nemůže být později konvalidován ani právním úkonem.

Výše uvedeným jednáním však musí být způsobena ještě škoda, kdy sice postačí škoda nikoli nepatrná²⁹, ovšem je otázkou, zda by při exekučním dražení movitých věcí byla alespoň tato škoda způsobena³⁰. Trestného činu podvodu by se pak exekutor dopouštěl v jednání souběhu s trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele.

III.3. Obecná odpovědnost za škodu

Pokud soudní exekutor svým jednáním porušil povinnost, odpovídá za škodu tím způsobenou.

Exekutor odpovídá za škodu způsobenou v souvislosti s činností podle exekučního řádu, odpovídá i za škodu způsobenou při výkonu exekuční činnosti jeho zaměstnancem³¹.

Solidární odpovědnost však přísluší i státu dle zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem³².

Exekuční řád neupravuje vzájemný vztah mezi odpovědností exekutora dle exekučního řádu a odpovědností státu dle zvláštního zákona o odpovědnosti za škodu v tom směru, zda je nutno nárok na náhradu škody uplatnit nejprve vůči státu a poté u exekutora nebo naopak, na rozdíl například od úpravy odpovědnosti notářů v souvislosti s jejich činností, kteří odpovídají, nestanoví-li zákon o odpovědnosti za škodu jinak³³.

I soudy v tomto směru nejsou zcela za jedno. Jsou rozhodnutí, která zakládají prioritně odpovědnost státu³⁴ a navazují v tomto směru na text důvodové zprávy k exekučnímu řádu, podle které odpovídá stát, podle zákona o odpovědnosti za škodu, za činnost exekutora, pokud jedná jako veřejný činitel, při sepisování exekutorských zápisů a při činnostech vykonávaných z pověření soudu. Na druhé straně jsou ale rozhodnutí, která jsou ve svých závěrech opatrnější a ne tak jednoznačná³⁵.

Domnívám se proto, že není podmínkou (úspěšně) náhrady škody, domáhat se této přednostně vůči jednomu, že není vždy podmínkou prioritní uplatnění nároku proti státu a podle výsledku u exekutora, a v případě, že by poškozený v tomto sledu nepostupoval, tj. uplatnil by svůj nárok nejprve u exekutora, byl by jeho nárok zamítnut z důvodu pasivní nelegitimace na straně exekutora. Jsem přesvědčen, že poškozený má volbu, po kom z uvedených subjektů bude škodu požadovat, či zda ji bude požadovat po obou z nich současně³⁶. Je tomu tak vzhledem k odlišné úpravě například oproti notářskému řádu³⁷, ale i skutečnosti, že stěžejní a de facto veškerá činnost exekutora, z níž bude právě škoda vznikat, spočívá zejména v exekuční činnosti, tedy činnosti podle exekučního řádu. Exekuční činností je sice i činnost, jež je považována za výkon státní správy, avšak exekutor je povinen se na takový výkon činnosti pojištit a pojištění musí trvat po celou dobu výkonu exekutorského úřadu³⁸. Závěrem, že prioritně odpovídá stát, by docházelo k jednostrannému přenášení povinnosti na stát a exekutor by se tak zcela zprostil odpovědnosti a ustanovení exekučního řádu o odpovědnosti exekutora, navíc objektivně pojaté, by tak bylo nadbytečným³⁹. Další skutečností je, že zákon o odpovědnosti za škodu oproti úpravě odpovědnosti exekutora dle exekučního řádu pouze vypočítává (vybírání) některé z činností exekutora, z čehož nelze dovozovat, že za vypočtené odpovídá stát a za ostatní již exekutor. Lze z toho dovodit, že za vypočtené vzniká solidární odpovědnost exekutora i státu a za ostatní (nevypočtené) jen odpovědnost exekutora. Exekutor tak za škodu způsobenou při výkonu exekuční činnosti bude odpovědný⁴⁰.

Náhradou škody jedním z nich pak povinnost druhého k náhradě zaniká. Stát by za podmínek uvedených ve zvláštním zákoně o odpovědnosti za škodu měl nárok vůči exekutorovi na regresní úhradu⁴¹.

III.4. Bezdůvodné obohacení

Bezdůvodně se obohatí mj. i ten, kdo získá majetkový prospěch plněním z neplatného právního úkonu na úkor jiného⁴². Neplatný úkon de facto spočívá ve vydražení movitých věcí, které byly pojaty do soupisu movitého majetku v rozporu s exekučním řádem. Exekuce způsobem prodeje movitých věcí se skládá z řady úko-

nů a různých etap. A pokud určitý úkon z této řady není právem aprobován, nemohou být právem aprobovány ani úkony navazující. Tím více, pokud úkon, jakým je soupis movitého majetku, je svou povahou zásadním, když při něm dochází k přímému zásahu do právní sféry povinného (příp. třetích subjektů – vlastníků movitých věcí) a faktickému omezení vlastnického práva⁴³, zejména práva věc užívat. Pokud je tedy soupis movitého majetku vykonavatelem exekutora neplatným právním úkonem, nemůže být následná dražba tohoto movitého majetku platným právním úkonem.

Žalovat na vydání bezdůvodného obohacení je třeba toho, kdo plnění bezdůvodně získal. V exekuci to bude zpravidla oprávněný, neboť v jeho prospěch je pohledávka vymáhána, ačkoli on sám o tom, že se bezdůvodně obohatil, vůbec nemusí vědět. Bezdůvodně obohateným může být ale i exekutor, a to v případě, že by výtežkem z dražby hradil náklady exekuce, což nelze vyloučit. Je dost dobře možné, že by bezdůvodně obohatenými byli oba současně, tj. jak oprávněný, tak i exekutor.

IV. Shrnutí

Článek měl poukázat na možné následky při exekuci prodejem movitých věcí, ať si je účastníci exekučního řízení či dokonce sám exekutor uvědomují či nikoli. V žádném případě necht' tato práce není chápána jako brojení vůči soudním exekutorům, když tito jsou v současnosti pod větším dohledem nejen veřejnosti a ani nepředpokládám, že by práce byla příčinou razantní změny v praxi soudních exekutorů.

Následky neoprávněné dražby movitých věcí pro exekutora jsou uvedeny výše. Pro úplnost zmíním i následky takové dražby pro jejich vydražitele. Vydražitel se stane vlastníkem vydražených movitých věcí i přes neoprávněnost dražby. Exekutor udělí příklep dražiteli, který učinil nejvyšší podání. Vydražitel se totiž stane vlastníkem vydražené věci tím, že zaplatí nejvyšší podání a věc si převezme⁴⁴. Potom tedy co vydražitel zaplatí nejvyšší podání a věc si převezme, stane se originárním vlastníkem vydražené věci se všemi vlastnickými právy mu náležejícími. Původní vlastník movitých věcí vůči němu nemůže uplatňovat žádné nároky. Tyto může uplatňovat jen vůči exekutorovi, případně vůči státu podle zákona o odpovědnosti za škodu, či vůči bezdůvodně obohatenému (srovnej výklad výše).

Jakmile vykonavatel exekutora splní veškeré podmínky uložené mu exekučním řádem, výše uvedené bude platit s tomu odpovídajícími následky jen z části, a to tehdy, kdy dojde k dražbě například neoprávněnou osobou. V této souvislosti toto zmiňuji zejména proto, že vykonavatel exekutora bude moci konat dražbu, zatímco exekutorský koncipient nikoli. Lze tedy říci, že by se pak jednalo pouze o případy, kdy by dražbu movitých věcí namísto vykonavatele exekutora, respektive exe-

kutorského kandidáta či samotného exekutora vedl již zmíněný exekutorský koncipient⁴⁵.

Summary

The contribution especially relates to criminal liability of the distrainer arising from illegal distressed sale of the personal property. The contribution contains basic facts to introduce in problems, outline of the law including judicial decisions, and current amendments of the law in distress of the personal property. The contribution reacts to the distressed sale of the personal property which was listed by the distraining enforcers, because making of the list of the personal property by the distraining enforcers is illegal and causes the liability of the distrainer.

* Příspěvek byl v jeho kratší a modifikované verzi prezentován na konferenci Olomoucké debaty mladých právníků 2008, konané ve dnech 8. - 10.9.2008.

** Mgr. Jan Vylegala, externí doktorand katedry trestního práva Masarykovy univerzity v Brně a advokátní koncipient.

¹ K tomu srovnej například rozhodnutí NS ČR 4 Tz 32/2006, 5 Tdo 478/2004.

² Zejména zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád („OSŘ“), vyhl. MS ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, instrukce MS ČR č. 1360/95-OOD, kterou se vydává řád pro soudní vykonavatele. Blíže i Vylegala, J.: Postavení vykonavatele exekutora před plánovanou novelou exekučního řádu. Státní zastupitelství, 2007, č. 6, s. 16–21.

³ Oprávnění vykonavatele exekutora jsou obsaženy v § 27 exekučního řádu, který odkazuje na oprávnění *soudního vykonavatele* při soudním výkonu rozhodnutí. Kde je v textu uveden pojem *soudní vykonavatel*, je tento autorem zvýrazněn z důvodu snazší orientace v textu.

⁴ Srovnej § 21 a § 27 exekučního řádu ve spojení s občanským soudním řádem a vyhl. MS č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy. Ve vztahu k tématu práce například dražba movitých věcí.

⁵ K tomu srovnej rozhodnutí v pozn. ad. 1 4 Tz 32/2006.

⁶ Vykonavatelem exekutora může být občan České republiky, který a) má plnou způsobilost k právním úkonům, b) je bezúhonný, c) má úplné středoškolské vzdělání, d) je v pracovním poměru u exekutora po dobu nejméně 1 roku a e) **složil kvalifikační zkoušku** vykonavatele exekutora.

⁷ Leden roku 2009.

⁸ Rozhodnutí 4 Tz 32/2006. Srovnej dále shodnou argumentaci NS ČR v rozhodnutí 5 Tdo 478/2004 a naopak rozdílný postoj Vrchního soudu v Olomouci v rozhodnutí 6 To 89/2003, tyto ve vztahu k vykonavatel exekutora a dále rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích Rt 49/2001 ve vztahu k *soudnímu vykonavatel*, ačkoli tyto subjekty se nacházejí v totožném postavení.

⁹ K tomu srovnej § 21 odst. 2, § 25 a § 69 exekučního řádu a § 16 vyhl. MS č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti (prováděcí vyhláška k exekučnímu řá-

du). Vykonavatel exekutora dle aktuálního právního stavu ještě nikoli (srovnej poznámky v úvodu), proto zde není vyjmenován.

¹⁰ Znění exekučního řádu účinné do 31.12.2007 do dalších zaměstnanců řadilo právě i vykonavatele exekutora. Srovnej dále ust. § 328b odst. 4 občanského soudního řádu či § 46 odst. 2 písm. g) vyhl. MS ČR o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, dle nichž má oprávnění provést mj. dražbu sepsaných movitých věcí **soudní vykonavatel**, na rozdíl od vykonavatele exekutora či exekutorského koncipienta, kteří takové oprávnění nemají.

¹¹ Koncipient nemůže konat dražbu (§ 21 odst. 2 EŘ). Gramatickým výkladem lze dovodit, že jak dražbu nemovitostí, podniku, tak i movitých věcí (srovnej i Kasíková M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář, 1. vydání. Praha, C.H.Beck, 2007, s. 50.

¹² § 326 OSŘ za použití § 374 OSŘ a § 46 odst. 2 zejm. písm. a), b), d) a e) jednacím řádu pro okresní a krajské soudy. Oprávnění přísluší i vyššímu soudnímu úředníkovi (§ 9 odst. 1 písm. f) zák. č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících), avšak zpravidla je bude provádět **soudní vykonavatel** k tomu určený.

¹³ Prováděcí vyhláška ještě pojem vykonavatel exekutora nezná a hovoří pouze o dalších zaměstnancích. To však nic nemění na zákonné úpravě v exekučním řádu.

¹⁴ Institut naturální restituce neboli uvedení v předešlý stav je v exekučním řízení výslovně vyloučen (§ 57 EŘ).

¹⁵ § 116 odst. 2 EŘ.

¹⁶ Navíc rozhoduje-li o kárném provinění exekutora kárná komise složená ze dvou třetin z exekutorů a z jedné třetiny ze soudců (§ 8 písm. d) a § 110 odst. 7 písm. a) EŘ).

¹⁷ Lze však takovou skutečnost považovat za tzv. notoriety ve smyslu OSŘ, tj. skutečnost, která se nedokazuje, respektive se považuje za prokázanou, pokud není vyvrácena nebo prokázán opak? Obdobně i § 20 odst. 2 stavovského předpisu Exekutorské komory ČR ze dne 23.5.2002 v platném znění, kárného řádu. Jistě nikoli, neboť jde pouze o rozdílnou interpretaci práva, a to i mezi jednotlivými soudy, ačkoli je sice pravda, že negativní výklad podává autoritativní Nejvyšší soud, který má za úkol sjednocovat rozhodovací praxi nižších soudů (viz ust. § 14 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů (o soudech a soudcích), ale stále jde o jinou interpretaci práva a dvoji výklad nemůže jít k tíži.

¹⁸ Dle čl. 3 odst. 1 usnesení Sněmu Exekutorské Komory ze dne 28.2.2006, Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže soudních exekutorů je exekutor povinen přispívat poctivým, čestným a slušným chováním k důstojnosti a vážnosti exekutorského stavu. Dle odst. 3 pak projevy exekutora nejsou vědomě nepravdivé.

¹⁹ Než odpovídají trojnásobku vymáhaného dluhu, neboť dle ust. § 329 OSŘ činí nejnižší podání v dražbě jednu třetinu odhadní ceny a v souladu s tímto je exekutor přímo povinen sepsat věci v trojnásobně hodnotě dluhu.

²⁰ § 158 odst. 1 písm. a) TZ.

²¹ Pokud dále své vykonavatele pověří (pověřuje) k provádění soupisu, překračuje i svou pravomoc.

²² Pokud soupis movitého majetku byl úkonem provedeným v rozporu s právem (contra legem), pak i následný prodej majetku povinného v dražbě je úkonem contra legem a následkem je způsobení škody jinému (ztenčení majetku povinného) ve smyslu ustanovení tohoto trestného činu, resp. nemůže jít v žádném případě o oprávněný prospěch, ačkoli za jiných okolností by k takovým protiprávním (trestněprávním) následkům nemohlo dojít.

²³ Lhostejnost, zda následek nastane či nenastane, vyjadřuje kladné stanovisko pachatele k oběma těmto možnostem (k tomu srovnej např. rozhodnutí NS ČR 5 Tdo 337/2002 nebo rozhodnutí KS v Plzni 7 To 286/94). Prof. Kratochvíl v této souvislosti hovoří o nepravé lhostejnosti (viz Kratochvíl, V. a kol.: Trestní právo hmotné – obecná část. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 257). Ke srozumění srovnej např. rozhodnutí NS ČR 8 Tdo 1161/2005.

²⁴ § 267 OSŘ a excindační žaloba. § 321 a násl. OSŘ vypočítává majetek, který nelze exekucí vůbec postihnout. V případě, že by exekutor takový majetek přesto postihl, jde zcela evidentně o překročení jeho pravomoci.

²⁵ Kdo jinému způsobí vážnou újmu na právech tím, že **b) vyúžije něčího omylu...**

²⁶ § 209 odst. 1 písm. b) TZ. K uvedení někomu v omyl (písm. a)) by nedošlo, neboť exekutor (stejně tak jako jeho vykonavatel při provádění soupisu movitého majetku) by spíše využil omylu povinného o neznalosti judikatury (nikoli právních předpisů), která nedává vykonavateli exekutora oprávnění provádět soupis movitého majetku. Povinný tedy neví, že vykonavatel exekutora nemůže provádět soupis movitého majetku a mylně se domnívá, že může. Soudní exekutor tedy při konání dražby movitých věcí využije omylu povinného.

²⁷ S ohledem na teorii umělé izolace jednání pachatele a teorii gradace příčinné souvislosti. K tomu blíže Kratochvíl, V. a kol.: Trestní právo hmotné – obecná část. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 214 až 217. Proto při dražbě movité věci, která nebyla zajištěna tak, jak předpokládá zákon, ačkoli by omyl povinného o souladném zajištění movité věci se zákonem mohl do dražby přetrvat, bude exekutor spíše vykonávat svou pravomoc způsobem odporujícím zákonu (k tomu srovnej i výklad v kapitole III.2.1. Zneužívání pravomoci veřejného činitele) nebo bude páchat trestný čin podvodu (k tomu srovnej následující výklad v kapitole III.2.3. Podvod).

²⁸ Nebo nesouladným provedením zajištění movitého majetku z pohledu zákona obecně.

²⁹ Ke škodě nikoli nepatrné srovnej ust. § 89 odst. 11 TZ.

³⁰ Nebývá totiž výjimkou, že se draží „bezcně“ movité věci, protože povinný je nemajetný, respektive draží se jen jeho několik málo movitých věcí, které ve svém souhrnu nedosahují výše škody nikoli nepatrné. Na druhou stranu je však třeba říci, že dražby movitých věcí jsou většinou prováděny hromadně (z důvodu zájmu dražitelů a jejich nalákání, z ekonomických důvodů, z časových důvodů apod.), tj. že se draží více položek více povinných (mnohdy i desítky či stovky) a zde lze jen sotva uvažovat pouze o škodě nepatrné, právě naopak. V této souvislosti ovšem poukazují i na institut pokračování v trestném činu (§ 89 odst. 3 TZ), kdy trestný čin podvodu může být spáchán i jednotlivými dílčími útoky v jejich souhrnu a kdy jednotlivým dílčím útokem ani nemusí být způsobena škoda nikoli nepatrná, jestliže v rámci pokračování celková výše škody této hranice dosáhne (k tomu srovnej např. rozhodnutí 3 T 62/90). Lze tedy shrnout, že i škodu nikoli nepatrnou by exekutor způsobil.

³¹ Srovnej § 32 EŘ. Jde o odpovědnost objektivní. Liberační důvody uvedené v odst. 2, tj. že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na exekutorovi požadovat, nepřichází při popisovaném postupu v úvahu. K vynaložení veškerého úsilí srovnej např. rozhodnutí NS ČSSR 3 Cz 21/69 nebo NS SSR Cpj 10/83; škoda musí být neodstranitelná objektivně, nestačí subjektivně.

³² Srovnej § 4, § 3 písm. b) a § 5 písm. b).

³³ Srovnej § 57 odst. 1 a 3 zák. č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Exekuční řád ovšem shodně jako notářský řád obsahuje ustanovení, dle něž odpovědnost státu podle zákona o odpovědnosti za škodu **není dotčena**. Notář je povinen, obdobně jako exekutor, uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s jeho činností (srov. § 9 odst. 1 písm. d) notářského řádu, kdy pojištění je předpokladem zahájení činnosti), avšak odpovědnost notáře je pojata odlišně od odpovědnosti exekutora.

³⁴ Např. rozhodnutí KS v Českých Budějovicích 6 Co 777/2003 a 10 Co 35/. Nutno však poznamenat, že tato rozhodnutí argumentují oprávněným výkonem funkce exekutora jako veřejného činitele. Podle mého názoru se však ve vztahu k popisované práci nemůže jednat o výkon exekuční činnosti v souladu se zákonem, tedy i pod oprávněnou ochranou veřejného činitele (pokud soupis movitého majetku provede vykonavatel exekutora). V každém případě jde o nesprávný úřední postup.

³⁵ Např. náleží III. ÚS 245/04; nelze chápat, že odpovědnost státu za škodu ve veřejnoprávní sféře je dána vždy. Pro závěr je nutno vždy zjistit protiprávnost úředního postupu. I odpovědnost státu má své hranice, což odpovídá principům demokratického a právního státu i čl. 36 odst. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod (náhrada škody z nezákonného rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu).

³⁶ Ne-li v některých případech dokonce primárně po exekutorovi.

³⁷ Kdy exekuční řád pouze stanoví, že odpovědnost státu není dotčena.

³⁸ Srovnej ust. § 11 odst. 1 písm. b), odst. 2 a 3 EŘ.

³⁹ Pominu-li další činnost exekutora dle § 74 a násl. EŘ, i když i tato je víceméně spojena s exekuční činností.

⁴⁰ K odpovědnosti exekutora srovnej i relativně nové rozhodnutí NS ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 970/2006, které již jednoznačněji dovozuje odpovědnost exekutora při výkonu veřejné moci přenesené na něj zákonem.

⁴¹ Srovnej § 16 odst. 1 a § 18 odst. 1 zák. č. 82/1998 Sb.

⁴² § 451 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (ObčZ). Neplatným právním úkonem je i úkon učiněný v rozporu s právním řádem (§ 39 ObčZ). Takový úkon je absolutně neplatný a není ani třeba se neplatnosti nejprve dovolávat, jak je tomu v případě relativně neplatného právního úkonu (§ 40a ObčZ).

⁴³ Povinný je sice okamžikem doručení usnesení o nařízení exekuce omezen v nakládání se svým majetkem, ale k faktickému omezení, zejm. tedy s movitými věcmi, dochází až soupisem movitého majetku, respektive jeho zajištěním do exekutorského skladu. Do té doby však de facto s nikde neevidovaným majetkem může povinný nakládat (ačkoli generálním inhibitoriem okamžikem doručení usnesení o nařízení exekuce je mu to zakázáno). V případě, že by však tato skutečnost vyšla najevo, například, že by movitou věc prodal nebo daroval, je takový úkon neplatný přímo ze zákona (§ 44 odst. 7 EŘ). Prokázat nakládání však nebude snadné.

⁴⁴ Srovnej § 329 odst. 2 OSŘ a dále například Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol.: Občanský soudní řád, komentář., 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2002, s 1614.

⁴⁵ Ačkoli právně vzdělaný koncipient je k tomu kvalifikovanější než vykonavatel exekutora, a proto je otázkou proč zákonodárce vykonavatelům exekutora dražbu movitých věcí umožnil, zatímco exekutorským koncipientům nikoli. Domnívám se, že tato úprava není příliš šťastná.